

ODLUKA O PRIHVATLJIVOSTI I OSNOVANOSTI

Datum usvajanja: 18. avgust 2022. godine

Slučaj br. 2016-29

Sladana Savić

protiv

EULEX-a

Komisija za razmatranje ljudskih prava je na zasedanju 18. avgusta 2022. godine u sledećem sastavu:

Gđa Snježana BOKULIĆ, v.d. predsedavajući član
G. Petko PETKOV, član

Uz asistenciju:
G. Ronald HOOGHIEMSTRA, pravni službenik

Uzevši u razmatranje gore pomenutu žalbu, predstavljenu u skladu sa Zajedničkom Akcijom Saveta 2008/124/CFSP koja datira od 04. februara 2008. godine, EULEX-ovim Konceptom odgovornosti koji datira od 29. oktobra 2009. god. o osnivanju Komisije za razmatranje ljudskih prava i Pravilnika o radu Komisije prema poslednjim izmenama od 11. decembra 2019. godine

Nakon razmatranja elektronskim putem shodno pravila 13(3) pravilnika o radu Komisije, odlučila kao što sledi:

I. POSTUPAK PRED KOMISIJOM

1. Žalba u ovom slučaju je registrovana 22. septembra 2016. godine.
2. Dana 29. juna 2017. godine, Komisija je od žalioца zatražila da dostavi dodatne informacije u vezi sa njenom žalbom. Žalilac nije odgovorila na to pismo.
3. Dana 8. decembra 2017. godine, Komisija je prosledila Šefu Misije (ŠM) EULEX na Kosovu Izjavu sa činjenicama i pitanjima, pozivajući Misiju da pruži odgovore i pisana zapažanja na žalbu najkasnije do 26. januara 2018. godine.
4. Dopisom od 17. januara 2019. godine, od Misije je zatraženo da dostavi odgovore na pitanja do 16. februara 2019. godine.

5. Dopisom od 8. aprila 2019. godine, od Misije je ponovo traženo da dostavi odgovore na pitanja što je pre u mogućnosti.
6. Dopisom od 20. juna 2019. godine, žalilac je obavještena da je žalba prosleđena Misiji i da je slučaj još uvek u razmatranju.
7. U pismu od 18. septembra 2020. godine, Komisija je obavestila Misiju da kako bi ubrzala postupak, Komisija namerava da se bavi pitanjima prihvatljivosti i osnovanosti u isto vreme u jednoj odluci. S tim u vezi, Komisija je pozvala Misiju da dostavi svoje podneske o osnovanosti u onim slučajevima u kojima je već dala svoje komentare o prihvatljivosti.
8. Dana 17. januara 2022. godine, ŠM je dostavio svoja zapažanja povodom ovog slučaja.
9. Dana 31. januara 2022. godine, informisanja radi pismo koje je ŠM poslao prosleđeno je žaliocu, i dat joj je rok da do 7. marta 2022. godine podnese bilo koje dodatne podneske kao odgovor na to pismo. Žalilac nije dostavila nikakav odgovor.
10. Nisu primljeni nikakvi dodatni podnesci u ovom slučaju.

II. SASTAV KOMISIJE

11. Nakon ostavke jednog od spoljnih članova Komisije, ista će zasedati povodom ovog pitanja sa samo dva člana što je u skladu sa pravilom 14 Pravilnika o radu Komisije.

III. ČINJENICE

12. Činjenice slučaja, kako se čine iz žalbe, mogu se ukratko opisati kao što sledi.
13. Dana 10. jula 1999. godine, suprug podnosioca žalbe, Staniša Stojanović, nestao je u opštini Viti/Vitina, Region Gijlan/Gnjilane.
14. Istog dana – 10. jula 1999. godine, žalilac je prijavila nestanak svog supruga KFOR-u i UNMIK-u.
15. U poslepodnevnim časovima žalilac je prijavila nestanak svog supruga Međunarodnom Komitetu Crvenog Krsta (MKCK).
16. Od tog dana sa podnosiocem žalbe nisu nikada stupili u kontakt bilo koji organi vlasti niti je ona dobila bilo kakve informacije o svom suprugu.
17. Nenavedenog datuma tokom 2005. godine Jedinica za istragu ratnih zločina izdala je izveštaj o istrazi Ante-Mortem u vezi dve osobe, od kojih je jedna bila suprug podnosioca žalbe.
18. Podnosilac žalbe o ovome nije bila obavještena i slučaj je čuvan kao „otvoren“.
19. Dokumentacija koja je predata od strane UNMIK-a ne sadrži informacije o tome koji su istražni koraci preduzeti, ukoliko su uopšte i preduzimani, od strane UNMIK-a.

IV. ŽALBA I STANOVIŠTE

20. Podnosilac žalbe tvrdi da nije sprovedena nikakva istraga povodom nestanka i ubistva njenog supruga koji je nestao u julu 1999. godine.

21. Komisija smatra da se podnosilac žalbe poziva na najmanje dva posebna osnovna prava koja se ogledaju u sledećim odredbama: član 2. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (Konvencija) pod njenim proceduralnim poglavljem, koji garantuje osnovno pravo osobe na život i predviđa obavezu za istragu slučajeva sumnjive smrti; i član 3. Konvencije, koji garantuje pravo osobe da ne bude podvrgnuta mučenju ili nečovečnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.
22. Pored toga, žalba bi mogla biti relevantna za prava predviđena u članovima 8 i 13 iste Konvencije, koji garantuju pravo na porodični život i pravo na efikasan pravni lek svakome čija su prava i slobode predviđena Konvencijom prekršena. Ista prava zaštićena su brojnim drugim međunarodnim sporazumima, uključujući Međunarodnu povelju o građanskim i političkim pravima.
23. Imajući u vidu blisku rodbinsku povezanost između primarne žrtve – Staniše Stojanovića – i podnosioca žalbe – Slađane Savić (supružnici) – Komisija je uverena da se podnosilac žalbe može smatrati sekundarnom žrtvom navodnih kršenja prava i da je, kao takav, potencijalna žrtva u skladu sa pravilom 25 (1) Pravidnika o radu Komisije.

V. PODNESCI OD STRANE STRANAKA U VEZI PRIHVATLJIVOSTI

Podnosilac žalbe

24. Kao što je gore ukratko opisano, podnosilac žalbe navodi da je, u sprovođenju izvršnog mandata, EULEX Kosovo trebalo da istraži nestanak i ubistvo njenog supruga i da to nije učinio, kršeći kako njena osnovna prava tako i osnovna prava njegovog supruga. Prema njenoj izjavi ona nikada nije bila obavestena o tome gde se njen suprug nalazi.

Šef Misije („ŠM“)

25. U propratnom pismu uz svoje podneske, ŠM ukazuje da možda postoje informacije koje su u posedu Komisije za nestala lica Srbije u vezi sa postojanjem tela koje verovatno pripada suprugu podnosioca žalbe.
26. ŠM takođe ukazuje da je, u okviru primopredaje predmeta i spisa predmeta od UNMIK-a EULEX-u u periodu od decembra 2008. do marta 2009. godine, Jedinica za istraživanje ratnih zločina – JIRZ EULEX-a primila dokumente koji se odnose na nestanak Staniše Stojanovića. U trenutku primopredaje od UNMIK-a EULEX-u, slučaj Staniše Stojanovića bio je uključen u UNMIK-ovu bazu podataka nestalih lica Jedinice za nestala lica – JNL i bio je pod statusom „otvoren“.
27. Konkretno, Misija navodi da,

„U okviru prenosa sa UNMIK Policije, EULEX-ova Jedinica za istragu ratnih zločina – JIRZ primila je Izveštaj o istrazi Ante-Mortem UNMIK-ove Jedinice za ratne zločine iz 2005. godine, u kojem se pominju dva nestala pojedinca, među kojima Staniša Stojanović (pri čemu su potencijalno pomešana dva slučaja), i navodi se da nije saslušan nijedan svedok i da su raspoložive informacije preuzete iz baze podataka Centra za humanitarno pravo.“
28. Što se tiče evidentiranja i kategorizacije predmeta prenetih od UNMIK-a EULEX-u, Misija ukazuje da je pored dosijea predmeta koje je EULEX primio od UNMIK-a u periodu 2008-2009. godine, u Microsoft Access-u bilo i nekoliko baza podataka koje su predate. One su uključivale jedan za policijske dosijee „ratnih zločina“, a drugi za

slučajeve „nestalih osoba“. Podatak Staniše Stojanovića je u ovoj drugoj bazi podataka bio prazan, zbog podataka da je preminuo.

29. U vezi sa stepenom u kojem je Misija preduzela korake da identifikuje i istraži slučajeve prisilnih nestanaka i/ili ubistava, Misija navodi, između ostalog, da,

„Zajednička akcija Saveta 2008/124/CFSP Misije vladavine prava Evropske Unije na Kosovu, na snazi u vreme kada je EULEX imao izvršni mandat u krivičnom pravosuđu nije sadržala nikakvo izričito pozivanje na „prisilne nestanke“. Privremeni krivični zakonik Kosova (UNMIK Uredba 2003/25) i Krivični zakonik Kosova (br. 04/L-082) koji ga je zamenio, kao i sadašnji Krivični zakonik Kosova (br. 06/L-074), pozivaju se na prisilne nestanke kao jedno od krivičnih dela koja, u određenim okolnostima, mogu predstavljati zločine protiv čovečnosti, ali ne ratne zločine. Prisilni nestanci nisu predviđeni ni krivičnim zakonom koji je na Kosovu bio na snazi tokom i odmah nakon sukoba, uključujući Krivični zakonik Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije iz 1976. godine. EULEX je, iako indirektno, istražio i procesuirao neke slučajeve prisilnih nestanaka u okviru predmeta ratnih zločina.“

30. U vezi uključenosti organa EULEX-a u ovom slučaju, Misija ističe da,

„policija EULEX-a nije stupila u kontakt sa organima UNMIK-a u vezi sa ovim slučajem. Međutim, EULEX-ov forenzički tim je u više navrata bio u kontaktu sa Srpskom komisijom za nestala lica, uključujući tokom protekle dve godine, i nada se da će ovo telo u narednom periodu kontaktirati podnosioca žalbe i pružiti joj informacije o njenom suprugu.“

31. Misija takođe navodi da,

„[...] pravedna procena ponašanja EULEX-a, u skladu sa proceduralnim delom člana 2. i člana 3. Konvencije, u vezi sa ovim konkretnim slučajem, mora da uzme u obzir veličinu izazova koji predstavlja veoma veliki broj krivičnih dela, kao i kontekst i okolnosti u kojima je Misija pozvana da sprovede svoj mandat.“

32. U svojim podnescima u vezi sa ovim odredbama, Misija uzima u obzir sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava i Komisije za razmatranje ljudskih prava u sličnim slučajevima i ne osporava prihvatljivost ove žalbe prema članovima 2. i 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima.

VI. PROCENA KOMISIJE U VEZI PRIHVATLJIVOSTI OVOG SLUČAJA

Mandat Komisije (Pravilo 25, paragraf 1, Pravilnika o radu) i neodvojiva ograničenja postavljena Misiji u pogledu zaštite ljudskih prava.

33. Kao što je gore već napomenuto, ŠM ne osporava prihvatljivost ovog slučaja.
34. Razmotrivši relevantne zahteve prihvatljivosti, Komisija je uverena da je slučaj zaista prihvatljiv.

VII. PODNESCI OD STRANE STRANAKA U VEZI OSNOVANOSTI SLUČAJA

Podnosilac žalbe

35. Kao što je gore ukratko opisano, podnosilac žalbe navodi da je, u sprovođenju izvršnog mandata, EULEX Kosovo trebalo da istraži nestanak njenog supruga i krivično goni počiniocce, i da EULEX to nije učinio, kršeći kako njena tako i osnovna prava njenog supruga. Komisija je gore utvrdila da ova žalba treba biti razmatrana u svetlu članova 2 (proceduralni deo), 3, 8 i 13. Evropske Konvencije o ljudskim pravima.

Šef Misije

36. Misija je u svojim podnescima opisala neke od praktičnih izazova u vezi sa istragom ove vrste slučajeva i priznala da je upravljanje dosijeima koje je dobila od UNMIK-a bilo posebno izazovno.

37. Misija je pojasnila da u okviru svog sadašnjeg mandata EULEX nije ovlašćen da otkriva informacije o tekućim istragama do kojih je došao tokom svojih aktivnosti nadgledanja. Misija tvrdi da,

„Stoga, kada poziva podnosiocce žalbe da kontaktiraju nadležne institucije, Misija ih jednostavno upućuje na organe koji su, prema zakonu, nadležni i ovlašćeni da im daju informacije u vezi sa bilo kojim istražnim koracima koje su možda preduzeli od završetka EULEX-ovog izvršnog mandata u sistemu krivičnog pravosuđa u junu 2018. godine.“

38. Što se tiče obaveza prema ljudskim pravima, Misija podseća da:

„[...] proceduralna obaveza prema članu 2. Evropske konvencije o ljudskim pravima je obaveza „sredstva“, a „ne rezultata“. Ključno za ocenu njegove implementacije je da su „*vlasti učinile sve što se od njih razumno moglo očekivati u okolnostima slučaja*.“ (vidi, na pr., Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) *Trivkanović protiv Hrvatske*, br. 12986/13, presuda od 6. jula 2017. godine, stav 78; *Borojević i drugi protiv Hrvatske*, broj 70273/11, presuda od 4. aprila 2017. godine, stav 57; *Nježić i Štimac protiv Hrvatske*, broj 29823/13, presuda od 9. aprila 2015. godine, stav 69).“

39. Pored toga, Misija podseća da,

„[...] priroda i stepen preispitivanja moraju se proceniti na osnovu svih relevantnih činjenica, i u pogledu praktične realnosti istražnog rada.“ (Vidi, na primer, ESLJP *Cindrić i Bešlić protiv Hrvatske*, br. 72152/13, presuda od 6. septembra 2016, stav 69, *Zdjelar i drugi protiv Hrvatske*, broj 80960/12, presuda od 6. jula 2017, stav 83, *Velcea i Mazare protiv Rumunije*, broj 64301/01, presuda od 1. decembra 2009, stav 105 i *Armani da Silva protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, broj 5878/08 5878/08, presuda od 30. marta 2016, stav 234).“

40. Misija je takođe izjavila da,

„Kao što je priznato u konsolidovanoj sudskoj praksi Komisije, kao i u relevantnoj sudskoj praksi UNMIK-e Savetodavne Komisije za ljudska prava, očekivanja o sposobnosti Misije vladavine prava, kao što je EULEX da istražuje i krivično goni slučajeve kao što je ovaj, treba da budu „realistična“ i „proporcionalna“. Procena onoga što je „realno“ i „srazmerno“ u odnosu na pojedinačan slučaj, mora uzeti u obzir „sve relevantne činjenice“ i „realnost istražnog rada“ kako je opisano [u podnescima Misije].“

41. Misija je posebno navela da,
- „Prema „Kosovskoj knjizi pamćenja“ Fonda za humanitarno pravo Kosovo, u periodu 1998-2000 ubijeno je ili nestalo više od 13.000 pojedinaca, od kojih preko 10.000 civila. Obim počinjenih zločina podrazumeva da očekivanja o sposobnosti Misije vladavine prava kao što je EULEX da istraži i krivično goni ove slučajeve treba da budu realna i proporcionalna.“
42. Stoga je Misija tvrdila da,
- „Nemogućnost istrage navodnog prisilnog nestanka ne može se smatrati kršenjem ljudskih prava, kada se propust u istrazi materijalizuje u kontekstu zločina velikih razmera koji uključuju hiljade žrtava i kada je jasno da se ne može očekivati da nijedan istražni organ reši sve predmete koji su pred njim. Ovo razmatranje se primenjuje *a fortiori* na situaciju u kojoj nadležni organ nije država, već Međunarodna Misija sa ograničenim resursima na raspolaganju i vremenski ograničenim mandatom (od svog početka 2008. godine mandat EULEX-a se produžavao svake dve godine).“
43. Misija je takođe potvrdila da,
- „[...] upravljanje dosijeima nasleđenim od UNMIK-a predstavljalo je izazov i da [Misija] nije bila u stanju da ispravi mnoge nedoslednosti i dupliranja. Takođe priznaje da su njene policijske i tužilačke jedinice trebale da obezbede bolju komunikaciju sa žrtvama i rođacima žrtava, kao i sa širom javnošću. Međutim, tvrdi da bi bilo prosto nesrazmerno očekivati da bi Misija mogla da istraži sva ubistva, sumnjive smrti i nestanke i da ponovo otvori slučajeve koje su vlasti UNMIK-a već okončale.“
44. Misija je dalje navela da ,
- „[...] ne osporava da podnosilac žalbe ima pravo da zna šta se desilo njenom suprugu i spremna je da nastavi da podržava kosovske i srpske institucije u rasvetljavanju njene sudbine u skladu sa njenim trenutnim mandatom.“
45. Misija je navela da okolnosti u kojima je EULEX pozvan da sprovede svoj mandat zahtevaju davanje prioriteta nekim slučajevima u odnosu na druge. Ipak, Misija je u svojim podnescima priznala da su njene policijske i tužilačke jedinice mogle da obezbede bolju komunikaciju sa žrtvama i njihovim rođacima, i da obaveštavaju širu javnost o svojim strategijama i pristupima, kako bi adekvatnije upravljala očekivanjima i bila transparentnija.
46. Međutim, Misija je tvrdila da u ovom slučaju, i s obzirom na osnovne prepreke sa kojima je predstavljen, ne smatra da su prava podnosioca žalbe povređena.

Podnesci kao odgovor

47. Dana 31. januara 2022. godine, podnesci Misije o osnovanosti slučaja su prosleđeni podnosiocu žalbe, kada je pozvana da podnese svoje komentare o osnovanosti slučaja, ukoliko ih ima, najkasnije do 7. marta 2022. godine.
48. Nisu primljeni nikakvi dodatni podnesci u ovom slučaju.

VIII. PROCENA KOMISIJE U VEZI OSNOVANOSTI SLUČAJA

Opšta razmatranja

49. Od Misije se zahtevalo da ispuni svoje izvršne odgovornosti na način u skladu sa relevantnim standardima za ljudska prava. Ovo je, između ostalog, podrazumevalo da će istraživati slučajeve u okviru svoje nadležnosti koji uključuju kršenje prava zagarantovana članovima 2. i 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima. U vezi sa primenljivim relevantnim pravnim standardima, pogledati: KRLJP, *Beleška o sudskoj praksi o obavezi da se istraže navodi o kršenju prava*, str. 3-5 (i citirana sudska praksa); i *Sadiku-Syla protiv EULEX-a*, 2014-34, Odluka i nalazi, 19. oktobar 2016, par. 36; *D.V., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. protiv EULEX-a*, 2014-11 do 2014-17, Odluka o prihvatljivosti, 30. septembar 2015, par. 88; *Sadiku-Syla protiv EULEX-a*, 2014-34, Odluka o prihvatljivosti, 29. septembar 2015, par. 58. Vidi takođe ESLJP: *Nachova i drugi protiv Bugarske*, Žalba br. 43577/98 i 43579/98, presuda od 6. jula 2005. godine, par. 110; *Hugh Jordan protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, Žalba br. 24746/94, presuda od 4. maja 2001, par. 105; *McCann i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 27. septembra 1995, Serija A br. 324, str. 161; *Assenov i drugi protiv Bugarske*, presuda od 28. oktobra 1998, Izveštaji o presudama i odlukama 1998-VIII, par. 102.
50. Takođe je zahtevalo da Misija redovno obaveštava rođake nestalih o svojim naporima da istraži ovaj slučaj. KRLJP, *Beleška o sudskoj praksi o dužnosti istrage navoda o kršenju prava*, str. 28-30 (i citirana sudska praksa); i *L.O. protiv EULEX-a*, 2014-32, Odluka i nalazi, 11. novembar 2015, par. 61-63; *U.F. protiv EULEX-a*, 2016-12, Odluka i nalazi, 12. februar 2020, par. 97; *Milijana Avramović protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, predmet br. 2016-17, 4. jun 2019, par. 55; *S.H. protiv EULEX-a*, Odluka i nalazi, predmet br. 2016-28, 11. septembar 2019, par. 66; *Desanka i Zoran Stanišić protiv EULEX-a*, 2012-22, 11. novembar 2015, par. 66; vidi takođe *Ahmet Ozkan i drugi protiv Turske*, Žalba br. 21689/93, presuda Evropskog suda za ljudska prava od 6. aprila 2004. godine, par. 311-314; *Isayeva protiv Rusije*, Žalba br. 57950/00, presuda Evropskog suda za ljudska prava od 24. februara 2005. par. 211-214; *Al-Skeini i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, Žalba br. 55721/07, presuda Evropskog suda za ljudska prava od 7. jula 2011. godine, par. 167).
51. Ovaj slučaj, kao i drugi slučajevi prisilnog nestanka/nestalih lica, spadaju upravo u delokrug tih nadležnosti i odgovornosti.
52. Misija iznosi niz argumenata kako bi pokušala da objasni svoj neuspeh da istraži ovaj slučaj (i druge slične slučajeve) i da prikladno obavesti rođake nestalih u ovom slučaju.
53. Komisija napominje da je većina tih argumenata već iznesena i odbačena u ranijim predmetima iste vrste. Komisija će stoga svoje razmatranje ovih argumenata ograničiti na ono što je striktno neophodno za rešavanje ovog slučaja.

Izazovi vezani za istragu nestalih osoba / slučajeva prisilnih nestanaka

54. Šef Misije predlaže da se ponašanje Misije u vezi sa pojedinačnim slučajevima treba razmotriti u svetlu sveukupnog izazova, koji je za Misiju predstavljao istragu svih slučajeva nestalih lica. Komisija deli ovaj stav samo do određene tačke.
55. Tačno je, kao što je Komisija u više navrata priznala, da je zadatak pred Misijom bio obeshrabrujući. Na početku svog mandata bilo je na stotine slučajeva koji su uključivali teška kršenja ljudskih prava koje je Misija trebalo da istraži. Tačno je i da su njeni resursi – u stručnosti, finansijama i kadru – bili ograničeni. Pored toga, ove teške istrage trebalo je da se sprovedu uz veoma ograničenu podršku lokalnih vlasti i u post-konfliktnoj situaciji koja je već tešku situaciju učinila još izazovnijom. Štaviše, evidencija koju je

Misija nasledila od UNMIK-a bila je loše vođena i organizovana. To je od Misije zahtevalo da sprovede sopstvenu, ponovljenu reviziju tih podataka. U vezi sa ovim poteškoćama, pogledati takođe: *U.F. protiv EULEX-a*, 2016-12, Odluka i nalazi, 12. februar 2020, par. 60; *L.O. protiv EULEX-a*, 2014-32, 11. novembar 2015, par. 43-45; *A,B,C,D protiv EULEX-a*, 2012-09 do 2012-12, 20. jun 2013, par. 50; *K do T protiv EULEX-a*, 2013-05 do 2013-14, 21. april 2015, par. 53; *Sadiku-Syla protiv EULEX-a*, 2014-34, Odluka o prihvatljivosti, 29. septembar 2015, par. 35-37; *D.V., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. protiv EULEX-a*, 2014-11 do 2014-17, Odluka o prihvatljivosti, 30. septembar 2015, par. 72-74; vidi takođe Odluku *UNMIK-ove Savetodavne Komisije za ljudska prava (SKLJP)* u slučajevima br. 248/09, 250/09 i 251/09, od 25. aprila 2013. godine, str. 35 i par. 70-71.

56. Argumentacija sadržana u podnesku Šefa Misije koji ukazuje na njegova ograničenja ne odnosi se na ovaj konkretan slučaj. Umesto toga, ona odražava sistemske nedostatke Misije, uključujući sledeće: opšti nedostatak adekvatnog planiranja za vršenje istraga i krivično gonjenje; nedostatak politike prioritizacije slučajeva; nedostatak fokusa na predmete koji uključuju ozbiljna kršenja ljudskih prava; nedostatak brzih i efikasnih istraga; opšti propust u obaveštavanju rođaka nestalih osoba; nema jasne politike o slučajevima prisilnih nestanaka i njihovog prioriteta; mali broj „rešenih” slučajeva nestalih lica; nerazumno oslanjanje na evidenciju i odluku UNMIK-a (videti, npr. *K.J. protiv EULEX-a*, 2016-23, Odluka i nalazi, 11. decembar 2020, par. 45-47; *Vesko Kandić protiv EULEX-a*, 2016-24, Odluka o prihvatljivosti i Odluka i nalazi, 11. decembar 2020., par. 80-84); sumnjive prakse tužilačkog osoblja (videti npr. *V. protiv EULEX-a*, 2011-07, Odluka i nalazi, 10. april 2013, par. 34-35; *F. i drugi protiv EULEX-a*, 2011-27, Odluka i nalazi, 5. decembar 2017, par. 60-63); radnje izvršene bez jasne pravne osnove (videti npr. *V. protiv EULEX-a*, 2011-07, Odluka i nalazi, 10. april 2013, par. 41-43; *G.T. protiv EULEX-a*, 2019-01, Odluka i nalazi, 11. decembar 2020, par. 70); propust da se zatraže relevantni podaci od potencijalnih izvora informacija (npr. MKCK; srpske vlasti; OEBS). Ovi, i drugi faktori, svi su očigledni iz predmeta koji su došli pred Komisiju. To nisu posledice izazova povezanih sa mandatom Misije ili nedostatkom resursa. One su posledica lošeg planiranja, neadekvatnog operativnog upravljanja istragama i krivičnim gonjenjima, nepostojanja jasne politike prioriteta slučajeva, ne uspostavljanja sistema komunikacije sa rođacima nestalih lica i nepostojanja jasne istražne i tužilačke politike u pogledu ovakvih slučajeva. Oni takođe pokazuju nesposobnost Misije da omogući da planiranje i sprovođenje njenih aktivnosti dosledno uzme u obzir obaveze Misije u pogledu ljudskih prava.
57. Komisija želi usput da istakne da je Misija već tokom procesa primopredaje shvatila da je stanje prenetih dosijea daleko od adekvatnog. Stoga je Misija trebala biti upozorena da treba tim dokumentima pristupiti oprezno i osloniti se na njih sa dozom opreza. Takođe je trebalo da budu upozoreni na potrebu da se osigura da ta evidencija ne utiče negativno na njihovu sposobnost da ispune svoje obaveze. Kao novoosnovana Misija, od EULEX-a na Kosovu se očekivalo da deluje sa dužnom pažnjom i u skladu sa svojim obavezama iz oblasti ljudskih prava. U cilju razumevanja obima njenih zadataka u post-konfliktnom okruženju bilo je neophodno upoznati se sa stvarnim sadržajem svih spisa predmeta kako bi se očuvala prava onih na koje se to odnosi. Čini se da se to nije desilo u svakom slučaju na štetu žrtava kršenja ljudskih prava kao što je podnosilac žalbe.
58. Na osnovu gore navedenog, Komisija želi da pozove Šefa Misije da izvrši potpuni pregled istražnih i tužilačkih zapisa Misije tokom njenog postojanja kako bi jasno, potpuno i informisano razumeo uzrok i okolnosti zašto nije bio u mogućnosti da ispuni deo svog mandata efikasno i na način koji je u skladu sa njihovim obavezama prema ljudskim pravima. Ovo bi trebalo da pomogne Šefu Misije da se pozabavi nerešenim nasleđem ovih nedostataka u pogledu ljudskih prava kako bi se osiguralo da je Misija u stanju da ispravi ona kršenja ljudskih prava koja je počinila tokom svog postojanja.

Pravno označavanje i ljudska prava

59. U svojim podnescima (vidi gore, paragraf 56), Šef Misije je predložio da EULEX-ova JIRZ da prioritet razmatranju takozvanih „dosijea o ratnim zločinima“ u odnosu na „dosijee o nestalim licima“. Komisija primećuje da se predložena razlika ne može smatrati materijalnom ovde. Kao prvo, razlika je pravno veštačka: slučajevi prisilnog nestanka ili nestalih osoba mogu predstavljati ratni zločin i procesuirani su prema različitim kategorijama ratnih zločina najmanje od Drugog svetskog rata. Videti *Vesko Kandić protiv EULEX-a*, 2016-24, Odluka o prihvatljivosti i odluka i nalazi, 11. decembar 2020, par. 86-92. Komisija u tom pogledu napominje da je jedinica za „ratne zločine“ Misije ta koja se bavila takvim slučajevima, čime je jasno dala do znanja da, čak i sa institucionalne tačke gledišta, nije bilo sukoba između slučajeva nestalih osoba i predmeta ratnih zločina.
60. Drugo, sa stanovišta zakona o ljudskim pravima, ta razlika je besmislena. Obaveza istrage koja u takvom slučaju proizilazi iz članova 2. (proceduralni deo) i 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima je indiferentna u odnosu na pravnu karakterizaciju dela datu pod lokalnim zakonima. Drugim rečima, sa stanovišta njihovih obaveza prema ljudskim pravima, Misija je bila ništa manje u obavezi da istraži takav slučaj makar ga smatrala „predmetom ratnih zločina“ ili „slučajem nestalih osoba“. Vidi, npr., *Među-američku konvenciju o prisilnom nestanku osoba* (1994); Generalna skupština UN-a, *Deklaracija o zaštiti svih lica od prisilnog nestanka*, UN Dok. A/RES/47/133, 18. decembar 1992. (u daljem tekstu Deklaracija o prisilnom nestanku iz 1992.), čl. 1(1); Ekonomski i socijalni savet UN-a, *Izveštaj Radne grupe za prisilne ili nedobrovoljne nestanke*, UN Dok. E/CN. 4/1996/38, 1. januar 1996; Komisija za ljudska prava UN-a, CCPR Opšti komentar br. 6: Član 6 (Pravo na život), 30. april 1982. (u daljem tekstu Opšti komentar br. 6), s. 4; Generalna skupština UN-a, *Nestala lica*, UN Dok. A/RES/33/173, 20. decembar 1978. (u daljem tekstu UN Dok. A/RES/33/173); Generalna skupština UN-a, *Pitanje prisilnih ili nedobrovoljnih nestanaka*, UN Dok. A/49/610/Add.2, 23. decembar 1994. godine.
61. Štaviše, Komisija primećuje da zatraženi prioritet, dat slučajevima „nestalih lica“, izgleda da nije potkrepljen konkretnim dokazima. Umesto toga, očigledno je iz predmeta koji su došli pred Komisijom da slučajevi koji se odnose na nestala lica nisu bili pravilno istraženi, bilo da su označeni kao „ratni zločini“, „nestala lica“, „aktivni“ ili „zatvoreni“. U tom smislu, čini se da je neuspeh rezultat neuspeha da se ova vrsta slučajeva odredi kao prioritet, a ne da je uzrokovan neadekvatnim, i na kraju irelevantnim, pravnim etiketiranjem.
62. Komisija napominje da su nalazi slični gore navedenim već doneti u brojnim ranijim slučajevima pred Komisijom. Ipak, Misija je nastavila da sugerise da bi pravna karakterizacija slučaja potvrdila neispunjavanje obaveza prema ljudskim pravima. to nije tačno i Komisija poziva Misiju da ne ponavlja ove podneske u budućnosti.

Nedostatak dokaza o prethodnoj istrazi

63. U svojim podnescima u pogledu prihvatljivosti ove žalbe (vidi gore, par. 39), Misija je priznala da,
- „[...] nije bilo uključenosti Misije u istrazi ubistva Staniše Stojanovića.“
64. Misija je konstatovala da postoji nekoliko baza podataka u programu Microsoft Access koje su Misiji predate od UNMIK-a. One su uključivale jednu za policijske dosijee „ratnih zločina“, a drugu za slučajeve „nestalih osoba“. Slučaj Staniše Stojanovića pominjao se

u bazi podataka za slučajeve „nestalih“, ali je evidencija bila prazna zbog činjenice da je preminuo.

65. Stoga, Misija čvrsto tvrdi da nije imala saznanja da se vodi krivična istraga za ovaj slučaj.
66. Objašnjenja Misije nisu ubedljiva iz drugih razloga. Bez obzira na to da li je UNMIK bio angažovan u tekućoj istrazi o ubistvu i smrti Staniše Stojanovića u vreme primopredaje spisa predmeta EULEX-u, sama Misija je imala informacije koje su joj bile potrebne da opravda otvaranje istrage o nasilnoj smrti Staniše Stojanovića. Njena odgovornost za istragu proizilazila je direktno iz njenog mandata – nije zavisila od gledišta ili razmatranja UNMIK-a. Niti je zavisilo od toga da li je UNMIK taj slučaj smatrao otvorenim ili zatvorenim.
67. Dakle, kada je imala u rukama Izveštaj o istrazi Ante-Mortem iz 2005. godine, a dok je imala izvršni mandat do sredine juna 2018. godine, Misija je bila u poziciji da istraži ovaj slučaj.
68. Iz evidencije se vidi da takvi naponi nisu učinjeni. Štaviše, Misija je mogla da posveti pažnju ovom slučaju čak i nakon što je ova žalba upućena ŠM-u 2016. godine. Umesto toga, Misija se koncentrisala na žaljenje na nesavršenosti procesa primopredaje dosijea, a ne na konstruktivne, na žrtvu-orijentisane aktivnosti. Iako bi ovi nedostaci bili relevantni za procenu kako ili koliko je vremena bilo potrebno Misiji da se pokrene, oni ne mogu opravdati ili objasniti njen propust da reaguje.
69. Misija ne može da koristi sopstveni neuspeh u istrazi kako bi opravdala odsustvo informacija. Informacije proizilaze iz istrage, a ne obrnuto. Stoga je bila odgovornost Misije da pokuša da dobije takve informacije. Iako su njene obaveze u tom pogledu bile jedno od sredstava, a ne rezultata, iz evidencije je vidljivo da nije ni pokušala da traži i dobije informacije osim onoga što je nasledila od UNMIK-a.
70. Obrazloženje sadržano u podnescima ŠM-a dokazuje da Misija nije razumela činjenicu da sve dok su predmeti koje je predao UNMIK ostali u posedu EULEX-a, Misija te slučajeve poseduje, tako da je nadležna i odgovorna da pokrene ili nastavi istragu, aktivnosti, sve do momenta kada su kosovske vlasti formalno obavestene o tim slučajevima i prenetim spisima ili dok nije ispunila sve svoje obaveze u vezi sa tim slučajem.
71. Komisija napominje da obaveze Misije prema ljudskim pravima nisu uslovljene. Obaveze koje proizilaze iz članova 2. i 3. Konvencije da se istraže ovakvi slučajevi moraju se ispuniti bez obzira na kvalitet dokaza. Štaviše, kao što je gore navedeno, postojali su dokazi na osnovu kojih je istraga mogla biti pokrenuta. Bilo bi apsurdno kada bi se organ vlasti mogao osloboditi svojih obaveza da vrši istragu zbog nedostatka informacija pre nego što je i počeo sa istragom. Dobijanje informacija je sama poenta istrage. Ako se, nakon delotvornog i razumnog napora da se sprovede istraga srazmerno važnosti prava u pitanju, ne dođe do nikakvih ili nedovoljnih informacija, vlasti se ne mogu smatrati odgovornim za propuštanje da pronađu više informacija. To, međutim, ovde nije slučaj. Misija nije ni pokušala ni počela da vrši istragu. Stoga ne može da koristi odsustvo (adekvatnih ili dovoljnih) informacija kao osnovu za propust da započne istragu.

Obaveštavanje rođaka nestale osobe

72. Misija nije iznela uverljivo objašnjenje za neuspeh da obavesti rođake nestalih u ovom slučaju o svojim postupcima ili odluci da ne istraži ovo ubistvo.

73. U tom kontekstu, navodno neadekvatan kvalitet, odnosno nedovoljnost informacija, nije imao uticaja na obavezu Misije da obavesti rođake. Sa takvim informacijama ili bez njih, o njihovim postupcima i nastojanjima bilo je potrebno obavestiti rođake Staniše Stojanovića. Misija to nije uradila i nije dala ubedljive razloge za taj neuspeh.
74. Na osnovu gore navedenog, Komisija nalazi da Misija nije ispunila svoju obavezu iz člana 2. (proceduralni deo) Konvencije da bliske srodnike Staniše Stojanovića adekvatno informiše o toku radnji koje su preduzete u cilju sprovođenja istrage njegovog nestanka i smrti.

U vezi člana 3. Konvencije

75. Komisija podseća na praksu Evropskog suda za ljudska prava u vezi sa okolnostima u kojima se može povrediti pravo na slobodu od nečovečnog postupanja u slučajevima prisilnog nestanka. U svojoj presudi *Basayeva i drugi protiv Rusije* (br. 15441/05 i 20731/04, presuda od 28. maja 2009. godine, par. 159), Sud je primetio da,
- „pitanje da li je član porodice „nestalog lica“ žrtva postupanja suprotno članu 3. zavisiće od postojanja posebnih faktora koji patnji podnosioca žalbe daju dimenziju i karakter drugačiji od emocionalnog stresa koji se može smatrati neminovno prouzrokovanim rođacima žrtve ozbiljnog kršenja ljudskih prava. Relevantni elementi će uključivati blizinu porodične veze, posebne okolnosti veze, stepen u kojem je član porodice bio svedok dotičnih događaja, umešanost člana porodice u pokušaje da se dobiju informacije o nestaloj osobi i način na koji su nadležni odgovarali na te upite. Sud dalje ističe da suština ovakvog kršenja nije uglavnom u činjenici „nestanka“ člana porodice, već se radi o reakcijama i stavovima vlasti na situaciju kada im se na to ukazuje. Posebno u vezi sa ovim poslednjim, rođak može direktno tvrditi da je žrtva postupanja organa vlasti (vidi *Orhan protiv Turske*, br. 25656/94, par. 358, 18. jun 2002. godine, i *Imakayeva protiv Rusije*, br. 7615/02, par. 164, 9. novembar 2006. godine).“
76. U konkretnom slučaju, suprug podnosioca žalbe, Staniša Stojanović, nestao je u leto 1999. godine. Iako je Misija u jednom trenutku došla do informacija o smrti supruga podnosioca žalbe, njoj nisu date nikakve informacije, niti objašnjenje niti obećanje da će Misija to pitanje da istraži.
77. Na osnovu ovakvog sleda događaja, bilo bi razumno da podnosilac žalbe pretpostavlja da se njen suprug i dalje vodi kao nestao i da će, ukoliko bude identifikovan kao mrtav, biti pokrenuta istraga. Tek kroz komunikaciju između Komisije i Šefa Misije postalo je jasno da, zapravo, postoje informacije o njegovoj smrti, ali da se istraga o nestanku i ubistvu Staniše Stojanovića ne vodi.
78. U ovim okolnostima, Komisija smatra da potpuno nepoštovanje od strane Misije svojih obaveza da sprovede istragu o nestanku i smrti Staniše Stojanovića, te očigledne ležernosti sa kojom su se bavili ovim slučajem, predstavljaju upravo one posebne faktore koji nalažu zaključak da ne postupanje Misije u odnosu na podnosioca žalbe predstavlja povredu njenog prava na slobodu od nečovečnog postupanja, kako je zagarantovano članom 3. Konvencije. Kako je navedeno u presudi Inter-američkog suda za ljudska prava, „*povreda mentalnog i moralnog integriteta tih rođaka je direktna posledica njegovog prisilnog nestanka. Okolnosti ovakvih nestanaka stvaraju patnju i bol, pored osećaja nesigurnosti, frustracije i nemoći pred neuspehom javnih vlasti da sprovedu istragu*“ (vidi slučaj *Blake protiv Gvatemale*, presuda od 24. januara 1998. godine, Osnovanost, par. 114).

Nastavljen izvršni mandat

79. Misija je ponovila tvrdnju koju je već iznela u ranijim slučajevima da je spremna da pomogne ako nove informacije u vezi sa rođakom podnosioca žalbe postanu dostupne.
80. Komisija je ranije izrazila svoju opreznost u vezi sa takvim podnescima, posebno zato što bi podnosiocu žalbe moglo da ostavi utisak da je Misija još uvek uključena u slučaj, a zapravo nije. Ovakva izjava je, štaviše, u suprotnosti sa pristupom Misije, dok insistira na tome da u tim slučajevima možda neće ništa učiniti zbog nedostatka izvršnog mandata i iz poštovanja nezavisnosti vlasti Kosova. Štaviše, kao što je već pomenuto, Misija zna da bez istrage takve informacije verovatno neće postati dostupne. Stoga je neophodno da Misija doda suštinu svojim rečima. (Vidi: *Q.J. protiv EULEX-a*, 2016-23, Odluka i nalazi, 11. decembar 2020. godine, par. 60-64).
81. Komisija još uvek čeka odgovor na svoj poziv da Šef Misije razmotri usvajanje pune i delotvorne strategije za Misiju kako bi pitanje nestalih konačno postalo prioritet Misije.
82. Komisija želi da pozove Misiju da se uzdrži od ponavljanja svoje „spremnosti da pomogne“, koju je Komisija već zabeležila i koja ne pruža nikakav oblik pravnog leka podnosiocu žalbe, već može stvoriti lažna očekivanja u situaciji stalne patnje zbog nerešenog nestanka bliskog srodnika.

Zaključci i nalazi

83. Na osnovu gore navedenog, Komisija nalazi da je Misija prekršila prava podnosioca žalbe prema članu 2. (proceduralni deo) i 3. Konvencije propustom da istraži nestanak njenog srodnika i propustivši da njoj i drugim bliskim rođacima obezbedi bilo kakve informacije u vezi sa ovim slučajem. Uzimajući u obzir ozbiljnost navedenih prava, težinu neuspeha Misije i dužinu trajanja vremena o kome je reč, kršenje se mora smatrati posebno ozbiljnim. Kršenje je takođe u toku.
84. Šef Misije se stoga poziva da preduzme korake i mere koje su srazmerne ovoj činjenici, kao što je preporučeno u nastavku.
85. Na osnovu ovih nalaza, Komisija smatra da je nepotrebno donositi dodatne nalaze u vezi sa članovima 8. i 13. Konvencije. Međutim, sasvim je očigledno da je ponašanje Misije negativno uticalo na prava podnosioca žalbe koja su zaštićena ovim odredbama. U svojoj proceni koje mere ili korake treba preduzeti da bi se otklonili prekršaji koji su zabeleženi u ovoj odluci, šef Misije se poziva da uzme u obzir ovu činjenicu.
86. U ovom kontekstu, Komisija poziva Misiju da posveti dužnu pažnju neophodnosti i delotvornosti ponavljanja istih argumenata i tačaka, koji su već razmatrani u ranijim slučajevima. Komisija poziva Misiju da svoje buduće podneske ojača analizom aktivnosti Misije posmatrano iz perspektive njenih obaveza prema ljudskim pravima.
87. Komisija takođe poziva Šefa Misije da razmotri potrebu da Misija sprovede jednu transparentnu i efikasnu reviziju svojih aktivnosti i nasleđa – posebno sa stanovišta svojih obaveza prema ljudskim pravima – kako bi se izvukle pouke iz iskustva Misije za buduće takve poduhvate.

IZ TIH RAZLOGA, KOMISIJA JEDNOGLASNO

NALAZI da je žalba prihvatljiva shodno člana 2. (proceduralni deo), 3, 8 i 13 Evropske Konvencije o ljudskim pravima;

NALAZI da je Misija prekršila prava podnosioca žalbe zaštićena članovima 2 (proceduralni deo), i 3 Konvencije;

DALJE NALAZI da su kršenja ozbiljna i i dalje traju te stoga zahtevaju usvajanje popravnih mera koje su srazmerne njima;

POZIVA Šefa Misije da usvoji popravne mere srazmerne ozbiljnosti uključenih kršenja;

NALAZI da ne treba da pruži zaključke o osnovanosti u pogledu članova 8 i 13 Konvencije;

POZIVA ŠEFA MISIJE, konkretno, da razmotri tumačenje koje je trenutno dato prirodi i obimu obaveza Misije u polju ljudskih prava i da uzme u obzir sledeće:

1. Komisija poziva Šefa Misije da uzme u obzir formalno priznanje kršenja prava podnosioca žalbe od strane Misije i da ponudi adekvatno olakšanje za isto.
2. Komisija poziva Misiju da nastavi da traži, i identifikuje, tužilačku kancelariju odgovornu za vršenje istrage nad ovim slučajem.
3. Komisija dalje poziva Misiju da se raspita kod nadležnog tužioca da li je nad ovim slučajem sprovedena istraga i, ako nije, zašto je to tako.
4. Komisija poziva Misiju da razmotri koje konkretne i značajne korake treba preduzeti da se doprinese napredovanju istrage slučajeva prisilnog nestanka/nestalih osoba. Komisija je spremna da nastavi da saraduje sa Šefom Misije u pokušaju da pronađe rešenja u tu svrhu. Komisija želi, međutim, da napomene da su dosadašnji koraci koje je Misija preduzela neadekvatni sa stanovišta njenih obaveza u pogledu ljudskih prava i nisu u stanju da smisleno doprinesu rešavanju tih slučajeva. Krajnje je vreme da Misija učini više.
5. Komisija poziva Šefa Misije da pažljivo razmotri koji pravni lekovi su i dalje dostupni Misiji u slučaju kao što je ovaj kada je utvrđeno da je Misija prekršila prava rođaka nestale osobe i da obavesti Komisiju o svojim zaključcima.
6. Komisija poziva Misiju da ovu Odluku dostavi
  - i. Relevantnom osoblju unutar Misije;
  - ii. Relevantnim zvaničnicima Evropske Unije koji imaju odgovornosti prema Kosovu, regionu Balkana, Misije zajedničke bezbednosne i odbrambene politike (CSDP), vladavine prava ili pitanjima ljudskih prava.

POZIVA Misiju da izvesti Komisiju o gore navedenim preporukama u što skorije vreme a najkasnije do 15. novembra 2022. godine.

U ime Komisije,

Snjezana BOKULIĆ
v.d. Predsedavajućeg člana

Petko PETKOV
Član